

مکتب

۱۹۱۳ نچی سنه

۱۳۳۱ نچی سنه رجب ۳۰

۲۲ ایون

۷ نچی سان. ایکی آطنده بر چغا طورغان تعلیم و تربیه ژورنالی. ۱ نچی یل.

قایو ملتدنسک؟

ویهودیلر ایله اوز بزنک هیچ بر عرقی مناسبتیز یوق ایکانن کورگاچ، یا کاراق زمان کشیلری اوز بزی، باشقه قوملرده بولغان کبک، عرقی یاخود قومی بر اسم ایله آتارغه حاجت طابده یلارده، بالالار بزنغه تاتار ملتدنمن، قزاق ملتدنمن، صارت ملتدنمن دیوب کورسه نه و اوگرته باشلادیلار.

صوگفی عصرده ملتدنگ باشینه کیلگان بو حاللردن صوگ، بزنک کبک اوز اسملرن اونوتوب، فقط دینی جهتدنگنه قاراب مسلمان دیوب آتاب یور وگان قوملرنک موندنده واق کیسه کارگه بولنوی وشولای ایتوب آلا آراندده، توگل، باشقرد، تاتار، قزاق ملتدنگنه، حتی قزاق خلقی اوزی ده ئەلله نیکدر قیچاق، فوگرات، نایماق، قارا قرغز دیگان کبی ملتدنگه، باشقردلار دخی قاطمای، بورجان، تهلتم، جورماطی دیگان کبی ملتدنگه (!) بولنویده ممکن ایدی. هونک اوستینه حکومت مکتبلرنده گی جغرافیا

مکتب ننگ ۶ نچی سانده ع. بطل افندی ننگ «ملتدنی بیلگیله» نام مقاله- سینمی درج اینکچ. اداره: «کیله چک نو- مرده اداره ننگ اوز ملاحظه سی یازیلور» دیگان ایدی. ایندی شول «ملت» منا- سبتی ایله اوشبو «قایو ملتدنسک» نام مقالنی درج ایتدیز.

I

اول زمانه خلیفه لیکارنک سیاسی مقصدلری آرقاسنده تمام سیاسی بر صورت آلمان وبتونله ای اوز کوچهرندن چققان اسلامیت، اوز فلاغی آستنده بولغان بیک کوب قوملرنی بارسنده بر ملت دیوب طانوتقان هم بارسینکده ملتلرن و ملی خصوصیت و امتیازلارن اونوتدر- غان ایدی. شونک اوچون ایسکی ایمان کتابلارنده اوشبو ره و شچه «قایو ملتدنسک؟» دیوب، بیر یله طورغان سوالگه، بزنک بالالر بز «ابراهیم ملتدنمن» دیوب جواب بیورورگه اوگره تیلر ایدی.

ایندی ابراهیم ملتدند بولغان عربلر

اوز بك، صارت، تارانچی، تور كمنلر آراسندهغى
تاریخی، ئەتئاغرافی، تىل جەتئندىن، بتون احوال
روحيەلرى، اجتماعى حاجتلىرى جەتئندىن بىرلك،
غرب وروس عالملرى طرفندىن نى در جەدە يىغىشى
تفتيش ايتلىگان، آچلغان بولسە، اوشبو كونگە
قدر روسيە مسلمانلارى ديوب آتالوب، يورگان
بو قوملار اوزلرىنىڭ مليتلىرىن آڭلاو جەتئندىن شول
در جەدە توبەن طورالار، كە ئلى بولار اوز
آرالارندەغى مليتلكە اساس بولغان بىرلىكنى،
توگىل، اوز باشلار يەنە اوگرەنو، حتى كشى
اشلەگاننى دە اوگرەنورگە ييتوشكانلرى يوق.

بناءً عليه بزده چن معناسى ايله مىللى حسيات
национальное самосознание دە يوق. چونكە
برەودە چن معناسى ايله مىللى حسيات بواور اوچون
اول، اوز مليتىنى تاممىلە آڭلارغە كىرەك،
مليتىنى آڭلاو ايسە شول خلقنىڭ اوز آرالارندە
تاریخی مناسبت وبتون اجتماعى بىرلكگە
بتون جاني تىنى ايله اشانوى ديمەكەر. ئەلى
قايا اول بزده! بزده تارىخ اشلەنمگان؛ ادبياتىز،
تلىز، تورلى لەجەلەر ئاثيرندىن چغوب يىتكىنى

يوق. بتون آيروم جەمئىتلر بزنى اوز قولى
ايله بىرگە جىيا طورغان خلق ادبياتى قىطعيا
اشلەنمگان؛ غرب عالملرى طرفندىن اشلەنمگان
قىرسى دە بزنىڭ قولغە كىرگىنى يوق. شولايىدە
بولسە عەومى حاجتلىرىم اورتاق حسياتنى
كورسەتوب طوراً طورغان، تورلى لەجەلەردە
بولسەدە، غزىتەلەردە چغوب طوراً، ادبياتدە
تشكىل ايتوب بارا. ملىكتىڭ الوغ دوماستدەدە
بو خلقنىڭ وكىللىرى مسلمان اسمى ايله بولسە.
دە بىر جان، بىر تەن تشكىل ايتوب طورالار.

غرب خلقى دە بىت، بو خلقنى كىلتۇرلۇق

كىتابارندە، بزنىڭ باشقىردە، تپتەر، قىرغىز مليتلىرى
ايتلوب كورسەتوب بىز، واش باشنىك يورگان
بعض برەلر بزنىڭ ياشدىن اولك شوندى جغرافيا
كىتابلارى ايله تىرىيە ايتلىگان ذاتلر بولوويدە،
بزنىڭ بوندى يالغىش يولغە كىرەك سەبب
بولغاندىر. كىرەك بولارنىڭ، كىرەك مليتلكە
بتونلەي كىرى - مسلمان - ايتوب تىرىيەلى
طورغان مدرسەلەردىن چىققان هم مليتىنىڭ نرسە
ايكانن برەدە بىلمگان شاكدلارنىڭ اوز تلىز،
تارىخىز، اجتماعى حاللر بىز، «ابراهيم ملتى»
بولماسدىن ئىلكىگى دورەگى ادبياتىز ايله
طائىش بولماولارى بزنى شوندى يالغىش يولغە
كىرتوب طىبىعى ايدى. مونە بزنىڭ بو خىتابىز حتى
ايڭ سۆڭى كوندەگى اصول جەدە مەكتىلر بىز
و آندەغى بالالارنىڭ بو خىصە يالغىشوب جفا
چىگولرى ايدىنى تامم يورەكلرگە اوتە باشلادى.
ايدىنى مەكتب، مدرسەنىڭ فكىرى بولغان
«مەكتب» ژورنالى بو خىصەدە بىر آز ايضاحات
بىرسە بىك وقتلىدر.

II

مليت، تىل، تارىخى غەنەلەر، (كوب وقت)
دىن، اجتماعى انترىسلەر، قان بىرلىكلرى
اساسىنە سالونادر. شونىڭ اوچون «قاىو
ملىتىنىڭ؟» سوآلن بىروچى ذاتلارنىڭ دە
آلالارندە شوندى اساسلارغە بناء ايتلىگان بىر
مليت بولورغە كىرەك.

اورتا آزيا، سىبىرىيانىڭ جنوبى يارطىسى،
ياۋروپاى روسىنىڭ شىرق طرفلارندە يعنى
عموما روسيە مەلىكتندە تركلك ايتە طورغان
توركى قوملر: قزاق، تاتار، باشقىرد، نوغاي،

ماغول، تاتار فانی آغا. اوشبو مناسبت ایله، روسلرنڭ بزنی تاتار اسمی ایله آتارغه حقلری بار. ئلك ده گئی بلغارلقنی صافی کویگه صافلاب کیله طورغان چواشلارنی هیچ کم تاتار دیوب آتامی بیت. اوشبونڭ اوچون تاتار دیگان سوزدن قاچوده بر معنی ده یوق. حتی شوندى حال صارت وقزاق خلقلرنده ده کورلدى. اوڭگیلری اوزلرن صارت، ایکنچیلری قرغز دیوب آتاماس اوچون جان فدا ایتلهس. حالبو، که «قرغز» کلمه سی اوشبو خلققه اسم بولوب، موندن مڭ ایکی یوز یلدن بیرلی یوروب کیلگان (۱). صارت سوزیده، تاجر معنی سنسده بولمق اوزره، قوداتقو بیلک ده وغیرلرده بار. هر حالده موندی اسملردن قاچو معنی سز اشلردر. بو سوزلر ئلی قومیت народность لرنڭ اسملری حقنده بولدی. اما بز بیت ملیت національность بز مسئله سنسده سویله شورگه تلی ایدک. یوقاریده مذکور قوملرنڭ اوشبو کونگه قدر یوروگان «روسیه مسلمانلاری» دیگان اسملری، روسیه خرستیانلاری دیگان توسلی بولوب، هیچ بر ملی جهتنی کورسه تمی. یا کا استعمالغه کروب بارا طورغان «تورک» سوزی ایندی بزذن بایتاق یراق کیتکان عثمانلی تورکلرنه اچینه آغانی اوچون، بعض کشیلر روسیه مسلمانلاری اورنینه «روسیه تورکلری» اسمن یوروته باشلادیلار. صوڭفی ادبیاتده شول اصطلاحنی یورتهلر. رادلوف وغیر عالمر، صوڭفی زمانده تکمل ایتوب بارغان تورکولوگیا یعنی تورکلکنی اوگره نو علمنده بتون تورکلر

(۱) П. Меліоранскій. стр. 64.

движеніе среди русскихъ мусульманъ دیگان کبی اسملر ایله مدنیتگه مطابحرکت ایتوچی بر خلق ایتوب طانی. حاضر بزده ملیت تمام تشکل ایتوب یتمه سده، بر ملت صورتن آلوب بارادر. شولای بولقاچ بزده ئلی چن بر ملیت بولماسه ده، تشکل ایتوب بارا طورغان بر ملت، ملیت بار.

III

ملتلر آیروم قبیله و جمعیتلردن طورالار. بزده گئی تاتار، قازاق، باشقرد، صارت دیگان کبی سوزلر شوندى قبیله و جمعیتلرنڭ اسم-لرینر. سوز اوڭقاینده شونی ده سویلهب اوتیک: بزده بعض بر ذانلار مثلا اسماعیل غصبرینسکی، رضا حضرت کبیلر، تاتار دیگان اسمنی قبول ایته سیلری کیلمی. بولارنڭ تار یخبزده شوندى مهم بر اورن آغان بو اسمنی قبول ایتودن باش طارتولاری تعجب ایتلورلک بر اشدر. تاتار اسمی تار یخبزده موندن مڭ ایکی یوز یللار ئلگه ری بولغان بر اسمر؛ ایسکی اورخون هیکلرلرنده ده بو اسم بار (۱). نیندی یول ایله بولسه ده بر قسم تورک خلقی تاتار دیوب آتالغانلار هم آلارنی حاضرده ده بتون دنیا تاتار دیوب آتی؛ بو حالده آتی قبول ایتمگان توسلی طوروده بر معنی ده بولماسه کیرهک. تاریخ بیک آز وقتده غنه یا کئلشه؛ تاریخ بزنی تاتار دیوب آتاونده ده یا کئلشلق ایتمه گان، چونکه، هر نیقدر قازاقلارغه قاراغانه کیرهک مقدارده بولسه ده، بزنگ فانبزده

(۱) П. Меліоранскій. Памятникъ въ честь Кюль Тегана, стр. 64, 67, 100.

ۋیلیکا روس، مالاروس، بیلاروس دیوب بولونگانى كېى بىر حالتدر. سوڭقى زماندهغى مليت كورهشلىرى اجتهامى، ادبى، دېنى حال-لر بىزنى مطلقا بىرلەشدره در. هم شولاى ايتوب آقرن، آقرن، آقرن اوز آلدينه بىر تورك ملنى تشكىل ايتهدر. اوشبونڭ جموعسى مطلقا تورك گنه، محدودرهك بولسه، جنوبى هم اورتا تور-كلر بولادىر.

اگر روسيه ده تشكىل ايتوب بارغان بو مليت بىر وقت چنگز قومانداسنده بولو اعتبا رى ايله «تاتار» ديگان اسم ايله اطالوب كىتسه، دغى، گوزل بولور ايدى. لىكن اول بولماس كېى كورنه. چونكه تاتار اسمى بو كونك تورك اسمى كېى بىر ئه تىنچسكى اسم توگل، بلكه تارىخى اسم گنه در. اول اوزى تورك بولغان قرغز، صارت، اوزبك، توركمهن، باشقرد وغير قوملرنى شامل بولمى، اما تورك بولماغان تونغوس، مانچور يه خلقلرينه بيك نى اطلاق ايتلوب يورى. اوشبونڭ اوچون بو كونك قزان تاتار چهسى، قريم تاتار چهسى ديگان كېى شيوه لر بولسه ده «تاتار چه» ديگان عمومى بىر تل يوقلر. مستشرق ئه بيل ريموز «تاتار تللىرى» حقنده ديوب يازغان اثرنك تاتار اسمندن ماغول، مانچور، تىبت، تورك تللىرينك همه سن اراده ايتهدر. ۱۸۸۵ نچى يلده خارليس «تاتارلارنك دينلرى» ديوب چغازغان اثرنده ماغوللار ايله مانچورلارنى اراده ايتهدر. اوشبونڭ اوچون بو اسم روسيه ده گى باشقه توركى قوملر، قرغز، صارت، توركمهن-لر گه اطلاق ايتلوب بتون دنياغه قارشى بىر مى اسم بولوب كىته آلماس، بلكه آيروم جمعيت-لرنك اسملرى گنه بولوب قالور كېى كورينه.

تل هم ئه تنا جرافيا آيرمالارينه قاراب جنوبى، اورتا (центральный) وشرقى ديوب اوچكه بولب يورتيله در (۱). غربى قطايده، سبىريا-ده گى مجوسى و بعضلرى خرىستيان بولغان توركى قوملر شرقى ديوب، كچوك آزيا و شمالى ايرانده طور وچى توركلر جنوبى ديوب قازاق، ايدل بويى، قريم، قافقاز هم تومهن تاتارلارى، باشقرد، صارت، اوزبك، نوغايلىر همه سى اورتا توركلر (центральные турки) ديوب آتا-لالار. حقيقتا روسيا قول آستنده غى مسلمان توركلر اوشبو كون تشكىل ايتوب بارغان مليتلرى ايله جنوبى توركلردن كو بوك آيرلالار. ايسكى اخلاق، عادت، طبيعت، مليتكه ياقىنلىق، تلىنك تالغى همه سيمه بىزنى عثمانلى، آنا-طولى توركلردن بايتاق آيرا. اورتا روسلرنى، بتون نارىخلىرى ايله عثمانلىلرغه اوخشى طورغان مالاروس خلقندن آيروور اوچون، ۋىليقا روس ديوب يورتلىگان كېى بىزنىك اوچونك بىر آيروم اسمگه احتياج بولسه كىروهك. «شمال تورك» ديگان اسم يارطيسى عربچه سوزدن عبارت بولدىغىدىن مى اسم توگل. اگر شوندى حاضرگى آريانتاليزم عالمنده كىتوب باروونچه «اورتا توركلر» اسمى شائع بولسه، اول وقت بو هم مى هم بتون ئه تىنچسكى توزلوشكه موافق بولغان بىر اسم بولور ايدى. بىزنىك بوره و شچه جنوبى، اورتا شرقى كېى بولكلر گه بولنووبىز، روس ملتىنك

(۱) براقاوز قاموسنده ۶۷ نچى جلد тюрки ماده سن قاراڭز هم رادلونڭ تومان تلى حقنده يازغان اثرنك (پيتربورخ ۱۸۸۶ يىغى اكادىميا ناوك زاپىسكاسى جلد IX، ص ۹۶ - ۸۷).

آلوب آلارنى اوز ادبیاتیزده عثمانلیلر آتاب
قالدروب، تورک سوزن اوز بزرگه گنه
اسم ایتوب یورتیک، بزرگچه بارسیده بردر..
اوشبونک اوچون ایندی حاضرگه نیندی
قومندن سگ دیسه لر، قازاق قومندن، صارت
قومندن، تاتار قومندن دیوب جواب بیررگه
یاراسه، «قایوملتننسک؟» دیب صور اوچیلرغه
ابراهیم ملتندنمن، یا که روسیه مسلمانلارندنمن
یا که قزاق باشقرد، تاتار ملتندنمن دیمیچه،
«تورک ملتندنمن» دیوب جواب تیوشدر.

اوشبونک اوچون بوکون «روسیه مسلمانلاری»
دیوب آتالغان بو ملتکه اورتا تورک ملتى،
یا که جنوبی و اورتا تورکلرک بارسینه قاراب
«تورک ملتى» دیگان اسمک شول کویگه
طوروب قالو احتمالی یاقنراق در. (۱)

بز اوز بزرک مجموعینى، کیرهک حاضرگی آریا-
نتالیزم استعمال ایتکناچه «اورتا تورک» دیب
آتیق، کیرهک «تورک» سوزن عثمانلیلر قولندن

(۱) Палласъ. Православный бла-
говѣстникъ. 1912 г. за декабрь.

ترتیبلى مکتب که باشلاب قارشو چیلار کم لر؟

سز بولدی اوستونه، شوندى وقتلرده بزرک
اهل اسلام، عقل سلیم یوکله ماس، ئله نیندی
معنوی تأثیرلر حرکتینه بیرلوب، دین اسمندن
توزاق قور وچیلارک آولارینه توشه لر، آلا-
رک تربیه گه آلام و بلام دخی ده نهرسه لر
قیلاملارینه اوشانوب، مادی سببلردن غفلت
ویلا بارالار. مادی سببلر بولماغانده معنوی
تأثیرلر ایله گنه معیشت آغومینه فارشی چغو
ممکن توگل ایدکینی آکلامیلار.

درست، اوهام خرافتکه بیرلوب، آندن
معنوی یاردملر امیدینه کرمک مسلمانلار آرا-
سندغنه توگل، هر ملتک توبهن طبقه لارنده،
مکتب تربیه سی کورمه گان جاهل صنف لارنده
حکم سوره، بیچاره عوامک سعادتن جهالت
طرناغنده ایزه در. شولای ده باشقه ملنلرده بو
عمل، افسونچی، اوراملارده یوروچی، خاتونلار

معیشت نک آغومن اوکفایلاب، اونکاروب
یبار و هم شول آغومک فایدن و نیندی یول-
لر ایله کیلورن نجر به لر ایله قاراب، شوکار
حاضرک کورو، البته معرفتسزک ایله بولاچق
نرسه لردن توگلدر. معرفتسز قوم و معرفتسز
شخصلر شوندى حاضرک نک کیرهک لگن
بلمه دکارندن، یا که بلگانده آکار تیوشلی
چاره لر قیلورغه اقتدارلاری بولما دغندن، شو-
ندی آغوملارده ایزلوب یوقغه چغالار. اقتصاد،
معیشت چهنندن، باشقه معرفتلی قوم لرگه
قل بولالار. عموماً انسانک طبیعتنده وخصو-
صا بزرک اهل اسلام ده زورغنه بر مساهل بارکه:
بزه بر آفکده دوچار بولنسه غنه شول آفتندن قو-
تولو یول لارینه فکرلر یورتو باشلانا. بوايسه
صوغه توشکان کسه نک صو اوستنده گی صا-
لامغه یابوشوب چغو امیدلری کبی نتیجه-

طرفندن قیلغانده، بزده آنی ایرلر، آنکده مقتدا به لری - ایشانلق اینوچیلری اوتیلر. بیلگلی، مونده برنچی رول اویناغان نرسه ده البته خلقنک جهالتیدر. دین اسمندن آو قوروچیلرده مونی بیک یخشی بله لر. شونک اوچونک آلا ر جهالت، معرفتسزلیکنی هم معیشتنک قوامندن غفلتنی بتون کیونچه عامه ده بیک نق صا - قلا رغه طر و شالار جیل، یا کفر تیدر تماسدن آنک دوامینه باراق اجتهادلرن صرف اینه لر، حتی عوام غه ایکنچی بر توری کوز ایله قارارغه تیوشلگی آلا رنک تعلیماتینه کرمشدر. بر محترم حضرتنک «عامیلرگه وعظنی تمام آکلا نماغان یاخشی، آکلا نماغان تل ایله فالدر» دیوب میکا توصیه سی منم حاضرده ایسمه در.

شولای ای توب، ترتیبلی اوقتوغه، مسجد یاننده مکتبلر سالوب، آکار اقتدارلی معلم لر کیتورتوگه ایگ برنچی صفده طو - روب قارشو قچقروچی، آنک درست توگل - لگینه دین اسملری ایله باغروچیلارده شول ایشانلانوچیلار وشولار ازندن باروچیلار بولا کیلگان وحاضرده ده شولاردر. آلا ر، آبصتا بلر برابرنده ترویکه لار ایله چیت اول لارغه چابوب «بای غورا» لار تورنده دین دیانتسزلیکن، دین ده حمیت سزلیکن بحث لر آچوبده، آلا رغه دین اسمندن ظاهر شریعت خلافنده معلومات صا توبده آلا رنک کوبسی نک اوز ایل لرنده مکتبلری یوقلغی، بولسه ده آنده «جهانگیر مخدوم» نک خلفه لک ایتوبکنه اوتکارووی البته کوب سرلرگه باغلی در. بکن همه سینک نتیجه سی: بولغانچق صوده لالی آولا نک جیکلرک ایدکن کوز آلدنده

طوتولار بدر.

حالبو، که کیره ک ایشانلق ایت و کیره ک بوق، هر کم نک اوز موینده غی وظیفه سن اوتهمگی اول کهمسه نک هر نرسه دن آله طوتارغه تیوش بولغان بور چلارندندر. ایل باشینه اوطوروب شول ایلگه اوکاز آلمه ده، اوزوگه معیشتکه بر یول حاضرله و دیمکدن نلک، شول محلله اها لیسنک (باشقه لرنقن توگل) دینی، دنیاوی تربیه لرن التزام نه یله مک دیمکدر. دینی دنیاوی تربیه التزام بوتون کوینچه اوتهمک: شول ایلگه مکتب بولوب، شول مکتبه زمانچه اقتدارلی معلم قویوغه اهمیت بیروب، شوکار اوزنک چن معنی سی ایله نظارت ایتمک ایله گنه بولا چقدر. معلم بولمده اوزکنی شول مکتب که وقف ایتوب، ترویکه لار ایله چیتده چابوغه بدل، طایاغکنی طوتوب مکتب یولن اوزوگه مقدس مسعی - سعی اورنی دیوب طانومق ایله گنه طابولا چقدر. انسان وظیفه سن اوتهمسدن باشقه لار وظیفه سینه قول طارغه، کیره ک شریعت و کیره ک طوغری عقل طرفندن کچکنه گنه بولسه ده یول بولورمو؟ بو قدرنی دین اسمندن تقوالق صا توبچیلر باشقه لردن آرتق بلورگه تیوش ایدی؛ ترتیبلی مکتب - لرنی کوروب باشقه لردن نلک آلا رنک عبرت آلولاری لازم ایدی. لکن اشلر مونک کپروسنچه در. آلا ر ترتیبلی مکتبلرگه قاراسه لارده آنی اعتراف ایتمیلر، شونده اوقوب چققان نام ایمانلی هم دنیا سینه کاملا استعداد - دلی بالالارغه اوچراسه لارده آلا ر آنی کورمیلر و کورورگه ده تله میلر.

بولارنی یازغانده تاریخ بر قدر جهله لر

ندن فايكلاه نوب، راحت راحت كنه معيشت ارينه يول آچا كيلدكلى كورلمكددر. نيندى تصادف! اولز رينك معرفتلى بولغان كمسه لىر، باشقلا رينك جهالتر ندىن استفاده ايتهلر. بيچاره اهالى مونك حقيقتن بلسه ايديار، البته چاره سينه كرشورلر ايدى. لىكن دين اسمندن كور- سەنكان توز افلار اهالينك بختن فارالتا بارالار. بونك بردن بر چاره سى ده، هر محلده مکتب آچو، اقتدارلى معلملر قويو وشولار ايله اهالىنى تربيه گه آلوب خلقنك اوزنده فكر اويانودر.

مونك تجربەسى كوز آلدنده در. بيلگلى، شهر خلقى عموماً قريه لرگه نسبتاً حاضرلكلى هم شول حاضرلكلرن اورينه صرف ايتەرگه كيرەك لىگن بلور قدر معلوماتلى- راق در. شونك اوچونده شهرلر ده اماملار اوچون ايشانلق ايله سوداغه يول بيلكله نه بارغان كى، مکتب، جمعيت خيريه هم شول مکتبلرگه ناظرلر قويو حقدنه اماملار مساهله قىلغانكده شهرنك ياش فكرلى اري مونك چاره سن كورو يولينه قريه لردن آلدە كرە بارمقده درلار.

طبيعى، اماملارده بالضرور نلەر، تله مەس بولسده اولز رينك خدمتلىرینه قول صالا باشلامقده درلار. «سزگه باش بولغان كمسه اولزگنرگه، (ديمك اولزگنرگه حالگنزه) قاراب بولور» مألنده گى «كما تكونوا يولى عليكم» حديثى ده موني قووتله مكده در.

آخوند المسعودى.

خاطرمه توشدى. بايزيد بسطامى حضرتلىرى حقدنه سوالغه، ابو الحسن الحوقانى حضرتلىرى: «اول بر كشى در؛ آنى كورگان كمسه هدايت كه ايرشدى» مألده «هو رجل من رآه اهتدى» جوابن بيردككده «ابو جهل رسول الله نى كوردى، نيك هداية تابمادى صوك؟» سوالى بىرلىگكچ «ابو جهل رسول الله نى چن معناسى ايله كورمەدى، بلكه آكار ابو طالب يتيمى ديوبكنه فارادى، (وتراهم ينظرون اليك وهم لا يبصرون) آية كريمه سى شوندىلار حقدنه اينمشر» جوابن بىرگان.

شونك كى دين اسمندن تقوالق صاتوچى افندىلر ده، كوزلر نده گى حسد پەردەسى آرقلى ترتيبلى مکتب، ترتيبلى مدرسە لرنى بصيرة كوزلى ايله كوره آلميلار.

اسلاميتنى فقر مسكنت نيگزى ديو طانو- دقلرندن، آلا حفظ صحت قاعده لرينه موافق بنا ايدلمش مکتبلرنك طشندانوق زعم لرنچه، اسلاميتكه باشقه نەرسە لر كوروب آنك اچينه ده طشى ايله گنه دشمانلق ايتهلر. بر طرفدن قاراسهك انساننك بولاي مکتب مدرسە تربيه لرى كورماسدن زمانه معرفتلىرندن چينده طورولارى، شونك برابرنده معيشت قانونلارندن خبرسز قالولارى- ذلت وخور- لقلرینه وسيله بولوب كيلمه كده در. ايكنچى طرفدن قاراسهك، هر ياكغاغه درست توكل كوزى ايله قاراب ترقى، معرفتكه دين اسم- لردن بارماق آرقلى قار اوچيلارنك، شول نادان عاميلر اوستونك يوك بولوب، آلا رنك جهالتر-

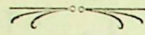
مکتب

ترقیات مدنیہنی بوقدر یوغاری درجه گه
 کیترگن، آدم بالالارن چورناب آغان جهالت
 و وحشت دن قوتقاروب، بو مرتبه گه ییتکرگن
 نهرسه منتظم مکتبلر توگلمو؟ یار اتیلش ده یاوز
 بولغان کشیلرنی خارق العاده بر قوت ایله
 یاخشیلقغه اوندگه، علم سایه سنده فقیرلرنی
 بای ایتمکان، هر دیننک طارا الووینه الوغ
 سبب بولغان نهرسه هم ترتیبلی مکتبلر توگلمو؟
 بو کونلرده هر بر کشینک تلند سو یله نه، تسبیح
 اورنینه ذکر ایته طورغان «بلغاریا» موندن
 ۱۰ سنه لر ئلک نی حالده ایدی؟ شولایوق حاضرده
 بلغاریانک اتفاقداشلاری بولغان صیربیه،
 گریتسیه، چورنا گوریه لر موندن ۴۰ - ۵۰
 سنه لر ئلک نی حالده لر ایدی؟ موندن ۴۰ - ۵۰
 یللار ئلک بلغاریه، صیربیه، چورنا گوریه لارنک
 تورکیه دن آیرلوب اوزلرینه باشقه مستقل
 مملکتلر بولوب، بارا بارا تورکیه برله ن سو-
 غشاچاقلارن، آنی چیکه چه کلرن، حتی تورکلرنک
 پای تختلری بولغان استانبول غده یاقنلاشا-
 چاقلارن کم اویلار، سویله سه لر بیل آکما
 کم اشانور ایدی؟. مونه بو اشانماسلق
 اشلر بارده بولدی: کیچه، بالقانلیلار استقلال
 آلدیلار، بوکون برگه له شوب تورکیه گه قارشى
 صوغش آچدیلار، امید ایتمکانلرندن آرتق
 چیکدیلر. مونه بالقانلیلارنک بو غلبه ارینه ور
 سبب ملی منتظم مکتبلرینک کوبلگیدر. ملی
 منتظم مکتبلرنک کوب بولوب علوم و معارفنک
 انتشاری، بالقانلیلارنی غالب و بتون دنیاغه
 مشهور ایتوب مملکتلرن هم زور ایتدی؛
 ملت محکومه دن صانالغان ملتلرنی ملت

حاکمه ایتدی؛ باقچه چیلقدن باشقه نهرسه
 بلمه گان بلغار صالدا تیلارن غبور،
 جسور اسمن کوتروچی تورک صالدا تیلارندنه
 غیره تلیررهک، حمیتلیررهک، فدا ئیررهک ایتوب
 تریبه ایتدی. منتظم مکتبلرنک آز بولووی
 ملت حاکمه بولغان تورکلرنی ملت محکومه
 درجه سینه توشروب بالقانلیلارنک آبیاق
 آستلارینه تزله ندردی؛ غبور، جسور تورک
 صالدا تیلارن بالقانلیلارغه نظراً قورقاق،
 حمیتسز ایتوب قالدردی. الحاصل حاضرده
 بولغان بو بالقان صوغشی ظاهرده بالقانلیلار
 برله ن تورکلر صوغشی کبک گنه کورنسه ده،
 چننده آلارنک اوسته وینه نظاملی مکتبلر برله ن
 نظامسز مکتبلرنک، آلارنک بیرگه ن بیمشلمی
 بولغان حمیتلیک برله ن حمیتسز لک نک، وطنغه
 محبت برله ن وطنغه محبتسز لک نک، علوم و معارف
 برله ن وحشت و جهالت نک، اتفاق واتحاد برله ن
 اتفاقسزلق و باشباشدا فلق لارنک صوغشیدر.
 دیمک بو صوغشه دیمک چیکو چیلر، نظاملی مکتبلر،
 حمیتلیک، وطنغه محبت، علوم و معارف، اتفاق
 واتحاد بولوب بالقانلیلار ایسه آلا رغه قورال-
 لارغنه در. شولایوق چیکلو چیلرده نظامسز
 مکتبلر، حمیتسز لک، وطنغه محبتسز لک، جهالت،
 اتفاقسزلق، یالقاولقلر بولوب تورکلر ایسه
 آلا رغه قورال لارغنه در. شولای بولغاچ ئه بترگه
 ممکن: «هر ملت نک تدنی وانقراضی اول ملت نک
 منتظم مکتب مدرسه لرینک آزلقی نسبتنده
 بولغان کبک، هر ملت نک ترقیسی ده اول ملت نک
 منتظم مکتب مدرسه لرینک کوبلگی

نسبتند در. « بزنگ استقبالبز شول منتظم شول منتظم مکتبلر يتوشدر ورگه صرف ایتەرگه مکتبلرگه باغلیدر. شونگ اوچون حاضرگی لازم در. نجات، حیات شونده غنه در. کونده بز بتون قوتبزی، بار طابقانبزی

ش. بیت.

خط.

(فاتح امیرخانغه قهزدن)

عفو ایت دوستقایم، خط یازو اویندا سیگه کوبدن،
 لیکن بو کونگه چاقلی «کوتدم ایمش!» نرسه در کوکدن –
 – ضعیف شاعرلر البته کونهلر کوکدن آچق الهام، –
 «کوتووم چقدی بوشقه» دیب بتونلهی ایتیمهمن – یازام،
 کوره سگ بیت شعرده خط، صوریم سیندن فقط – کولمه:
 اگرده بولماسالار زور خطالار، آزلارن – کورمه!...
 حاضرگه طاشلیق بو «فلسفهنی» کرشیک سوزگه؛
 بولور آرتق، اگر یازسام نیلر ماتور کورور کوزگه،
 یاخود نیندی فکرلر ره نچیتهلر باشنی هر کیچ – کون،
 راحتنی اوچرالار کوندز؛ قبرگه ایلنه موگ تون!...
 فرض قیل، دوستقایم، ایکی طرفده – یهم یهشل اورمان؛
 نه نه صاف – صاف تزاگانلر قایونلار؛ نه نه بر صنغان
 قالون ایمن باتا؛ البته آنی داوول قایرغاندر –
 – بلوب بولمی: قاچانده بلکه شونده موکلی یاتقاندر
 طبیعت قولتغی آستنده اوسکه ن نازلی بر یهش جان،
 اللهغه زارلانووب بلکه کوزندن یاشلری آفغان.. –
 منه قویی قوواقلار، سویله شهلر آزغنه جیلدن،
 اوسهلر، دهو بولورلار جیللر آستنده شولار تیزدن؛
 چو، نه نه صایر یلار قوشلار؛ نه نه گورلهب آغا یلقه؛
 نه نه بال قورتی جیرلاب بارا اوچوب چه چکه گه – بالغه...
 یازام شول چاقده قاچوب ئسسیلکن تارماق آستنده.
 کوله گه قابلی یوزنی؛ شونده قهر قاینی قارشیده.

آچوب قویام زکی فی آلفهده ایسکی چاق بلهن بلشهم —
 خیال اوینی! ایمشده مین الوغ جانلار بلهن کورشهم —
 منه چنگز، مهابت گه وده لی، آنلانغان آق آطقه
 و آلقان صول قولینه قالقانن آطلی همان آلفه؛
 کینه اوچسز — قریسز عسکری آنک بلهن برکه
 فلچلر اویناتوب — بور چاققه اورن یوق قارا بیرده!
 حاضر اول شهرتینک ایث بیوک نقطه سینه منگن
 صوغشا باشلاب اون اوچ بهشده — بار دشمانلارن یگگهن!
 حاضر آغاچ قورای آرقلی صودن صولشون اول آلمی
 ویه شلکده گی توسلی دشمانندنده صوغه فاقچی!
 آنک قارشنده حاضر طاشلی طاولار ئهورله اونغه،
 تکبر پادشاه کیچ، ئه یله نه بوگون ضعیف قولغه!
 آنک کوز قاراشندن طوقتالا توسلی قویاش کوکده!
 آنک حکمینه فارشی کیلگان آدم یوق شرق غربده!
 آکار فارشی چقالار پادشاهلاردن — بولهک برلن؛
 آنک غیرتلی دانی مک فابات تیزرهک اوچا جیلدن!...
 منه اوگده ی، آنک یاننده تولی کیله لر برکه
 ایکسی قیللار خانلق؛ آلاز حکمی بتون بیرده
 یوری؛ لکن شولاردن باشلانا دولت تتلورگه؛
 آلاردن صوگفی بوونلر کیلوب نهق باریسی بر سرکه
 بوله لر واق بولک لرگه بیوک خانلقنی.. شول چاقده —
 چو! طاوش.. ئلل، نیندی سرلی طاوش کیله قولاقغه؛ —
 گویه موکلی آواز برلن صنا چنگز قانونلاری!...
 چقالار طوقتامش، اوز بهک و باشقه — اوردا خانلاری،
 چقالاردا — موقت، دنیانی تتره تهلر کون تون،
 فتوحانلارینک شیرتی قاپلی کیلک تاریخ اوستون!...
 طاغن باشقه کیله لر تورلی اویلار؛ قضا کوکره کنی
 (خداغه بیلگولی تیک طویغولار)؛ ره نچته بوره کنی —
 — قولاقغه ئلل، قایدن — یه شرنوب، له گه ملی غارلک!...
 ایزه روحنی نامعلوم قورقو... یوفدر حتی ساعتک

راحت؛ دنیا بتونلای ئه وریله اوت بازینه.. یالقن
 طریشا گوپه کل توسلی ایتهرگه بار تانار خلقن..
 طغزلانماگز ئه ی، سز، قارا اویلار! چغکز باشدن
 بلدکز سزده کوچ یوق بزنی واطارغا! فاطی طاشدن
 یارالغان بزده یورهك! بزده «حال یوق!» دیوب
 طریشماگز بهررگه بزنی! حاضر اولمه بز ایزلوب
 حاضر قوشلارغه اوخشاب اوچابز، كوك کیك، حاضر برجر!...
 ئه، سین، لعین تعصب، قزغانچ حالیکده سوزسز طور!
 حاضر بر مدنی طورمشقه چن طرشوب آیاق باسقان،
 حاضر انساناغز بیلگولی، یافتی قویاش قالقغان!
 حاضر هر کیچه - کوندر بز همان کیتمکده بز آله -
 بیره بز یافتی یوزلر بز آچق، شاد هم کولهچ طاگه!
 حاضر هر یهشده گی کوکره کده دولقونلانار فانلار
 حاضر آچق، طوری بولغه چغوب یتکان بزدن آکلار!...
 بیتهر، ایبدهش، بولایده شاقطی وقتکنی ئه ره م ایتدم،
 یازارغه آزغنه دیوب اویلاسه مده - شهب یازوب کیتدم.
 قزو فانلق شولای - اول کوب کشینی صابدر ائزدن -
 خاطرلیسوك بیت، اول «دو!» کیله ایدك یوقغنه سوزدن؟!...
 حاضر اول کونلر ئلله قایده کیتکان توسلی - یوق بولدی -
 تلهك باشقه، فکر باشقه، بوتهن طورمش حاضر طوغدی!...
 نی حالر بار قزانده؟ نی اشلی فؤاد، نی اشلی عبدالله؟
 نی حالده «اورتالقه» ك؟ شهب کیتهمی حسن ك آله؟
 حاضر «یه وگینی پینروویچ» بولوب بیتدی، طاغن نیشلر؟
 آنی طانیم؛ رومانده کوب آکلر باشقه ده ایبدهشلر....
 قاناتلان دوستقایم! کون - تون آغوب آق نورلارك طورسون،
 فلم یازسون، سینك اوستکده الهامك قانات قاقسون!
 آریم، تالما، اشله، برده یوقغه وقتك اونکارمه،
 بو کون یاز، ایرته گه یاز، تیک اصل مقصدنی اوزگهرتمه!
 بله م بولکنی؛ شول یولدن بار ورغه طالپنام مینده،
 عیاض، عبدالله، سین هم باشقلار - بز - طوبلانوب برگه

تابار بز کوچ: بتونلهی اوزگه لب طاشلارغه دشماننی،
 قارا کوچنی! خلقغه تانوتور بز هم قارا، آقنی!
 فخر الاسلام آگئییف.

املاسلزلق.

آنسینه کرشمیم، اما هر کم کبک مین ده
 قاعده لرنک میدانغه چغوون دورت کوز ایله
 کونتم. اشلرگه، ازله رگه، تیکشیرگه کیرهک،
 دیم.

ضبط ایتلورلک قاعده لر بولماغانده، یازونی
 نیچه مرتبه لر کوزدن کیچرسه کده خطا دن فوتلوب
 بولما یا چق دیم. مثال ایچون محبوب جمال خانم-
 نك اوز مقاله سن آلیق. املا خطا لرن کورسه تو
 صفتی ایله اشلرنگان اش، شپه یوق، تکرار
 توزه تلنگان، یا که بیک زور اعتبار ایله
 یازلغان بولور.

مقاله نك باشندن ایکنچی یولده فعل شرط
 های رسمیه ایله (آناسه قده) (*) صورتنده
 یازلوب، ۵۶ نچی بیت ایکنچی باغانانك
 آخرغی بولندن ایکنچی یولده فعل شرط
 (آلساق) صورتنده الیف ایله یازلغان. حالبوکه
 هر ایکی سنده قالون طاوش.

ینه: مقاله باشندن ۴ نچی یولده «دیگان»
 سوزی (دیگه ن) صورتنده یازیلوب، ۵۶ نچی
 بیتده ایکنچی باغاناده، ۱۶ نچی یولده (دیگان)
 صورتنده یازلغان.

ینه: «کتابلر» دیگان سوز ایله «جنابلر»
 دیگان سوزلرده جمع علامتلری هر ایکاونده

(*) آناسه قده دیگان سرزده «ده» نك قوشلوی
 مشهور قاعده چه خطا در. درستی (آماسه قده) بولور.

شول اسم ایله ۲ نچی سان «مکتب» ده محترم
 محبوب جمال خانم آقچورینا طرفندن یازلغان
 سوزلرنی، صوگه قالوب بولسه ده، او قودم.
 آقچورینا جنابلری املاسلزلقدن زارلانا. اصول
 جدیده باش کونه رگانندن صوگه معلملر کتاب
 یازا باشلادیلار، تورلیسی تورلیچه یازا. شول
 سببلی اولده بر تورلی ره تلی املا بز بایتاق
 اوزگاردی، بوزاندی، مفهومنده دعوا ایتوب،
 شول دعوانی اثبات اورننده مینم کتا بلرمدن
 اورنه کله کورسه ته.

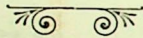
شوندی زور وعمومی بولغان بر دعوانی
 اثبات ایته چک اورنده، تیک برکشی کتابند نغنه
 اورنه ک ازله وی، یا که کورسه تو وی عقل ومنطقه
 صیبوب بتمه گانلکدن، مین مقاله نی او قوغاچ،
 مذکور خانم نلله مینم «بزنك مکتب» نی تنقید
 ایتمکچی بولغانمی دیب ازله نسه مک، کارریکتور-
 لارغه یول کورگازو، یا که اوزلری شول وظیفه نی
 اوتهرگه طرشودن باشقه معنا چغارا آلامادم.

املاسلزلق نی، مینمچه، هر محرر وهر محرره
 اوزی ده اعتراف ایتهرگه تیوش. چونکه مسئله-
 سی شوندی. املا مسئله سی برنچی آدمونده
 تلنك صرفینه، ایکنچی آدمونده ایسه نجوینه
 و باشقه لارینه باروب ترله در.

تلنك طبیعتنده کلی قاعده لر طا بولامی،
 آلازنك تیخنیکه سی ایچون حرفلر بیتمه می، مین

اشی ایله شغلانگان محترم محبوب جمال خانمغه آچق ئه یته آلام: «بزنك مکتب» اردن ناراضی بولووگن فقط شول قدرگنه بولسه، طنچ بولسه گز ایدی، «بزنك مکتب» لرنك املاسی عهومی آغشقه قاراب توزه توله بارادر. املاسزلق اسمی آستنده باشلانغان مقاله- لرنك آخرنده تنقیدکه اوغشاش بر نیچه سوز بولسه ده، مین اصول تعلیم بابینه حاضر- لکچه موند کرشمیم؛ اورننده انشاء الله یازور. هر نیچک، مینم کتابمینی قولینه آلوب اعتبار ایله قاراغانی اوچون محترم محبوب جمال خانمغه بیوک تشکرمنی عرض ایتهرگه بور چلمین. م.م. ن. دوه اوای.

قالون ایشتملسه ده برسن (کنابلار) برسن (جنابلر) دیب یازغان. نیک؟
ینه: وزلمری مساوی بولغان «ایتلو»، «کیترو» فعللرن نی ایچون ایکی تورلی برسن درست (ایتلو) صورتنده، ایکنچیسین (کیتورو) صورتنده خطا یازغان.
مین بولارنی اعتبار ایله بر مرتبه قارامده طابدم، بولاردن باشقه ده بلکه خطالار باردر. بله: بولار اعتبار سزلقدن توگل، بلکه تیوشنچه اشلانگان قاعده لر یوقلقدنر. آخرده شونی ده ئه یتوب قوییم: «بزنك مکتب» نك ۱، ۲، ۳ نیچی جزئلری موندن بیش یل مقدم یازغان ایدیلر. آلازنك برنیچي باصمالاتنه بیک فاخش خطالارغه اوزمده رضا توگل، شونك اوچون املا

اوقوچی مسلمانلارغه یاردم اوچون اورنبورغ جمعیتی.

ایتلگان بولسه ده، جای کوندنه مؤسسزلرن کوبسی نك اورنبورغده بولماولاری سببای ۱۲ نیچی یل اوچون یاصالغان اسمیتا ۱۳ نیچی اوکتا برده گنه جمعیت طرفندن تصدیق ایتلو، اول شول کوندنگنه اشکه باشلانغان؛ دیمک ۱۲ نیچی یل اچنده جمعیت نك اش مدتی فقط ایکی آی یارمغنه بولغان؛ شولایده بولسه اول اوزینك یا کالغینه واش مدتی نك قصه لغینه قاراغانده اوز یولنده بیک کوب اش اشلرگه موفق بولغان. جمعیت نك حاضر بر فخری، ۱۴ عمرلك، ۶۴ حقیقی، بار یسی ۷۹ اعضاسی بولغان. جمعیت ۱۲ نیچی سنه اچنك ۱۰۰۰ صوم پر یخود حسابلاغان بولغان. شوندن ۲۱۲ صوم، ۱۹ تین

اونکان ۱۹۱۲ سنه، ۱۱ نیچی مایده اورنبو- رغه عبد الحمید افندی حسینف، حسین حاجی حسینف، محمد ذا کر افندی رامییف وقت محرری فاتح افندی کریمف، برهان افندی شرف، حارث افندی فیض اللین، سلیمان افندی رامییف و عبد الرحمن افندی فخر الدینف لر طرفندن، اوقوچی مسلمانلارغه یاردم ایتهر اوچون بر جمعیت تأسیس ایتلکان ایدی. مونه اشبو کونلرده شول جمعیت نك ۱۲ نیچی یل اوچون بولغان حسابنامه سی اداره بزگه کیلی. حسابنامه گه قاراغانده بو جمعیت نك زور بر آدوم ایله آلفه بارغانلغی کورنده در. جمعیت نك اوصطافی ۱۱ نیچی مایده تصدیق

دینتی تیلیمان بورونفغه ۲۵ صوم.
وانکه ده سریدنی سیلسکو خازنه بستوننی هم
تیخنیچسکی اوچیلشچه شاکردی عبدالاحد
فخرالدینف که ۴۰ صوم.

جمعی ۲۸۱ صوم.
اعانه ایتوب بیرلگانلر ایل ۶۰۰ صوم.

موندن باشقه جمعیت اوشبو سنه دن اعتبارا
«حاضرک مکتبی» اسمنه، مسلمان بالالارینی
اورطه مکتبلرگه حاضرلی طورغان بر مکتب
آچارغه قرار بیروب، تیوشلی اورنندن مونارغه
رخصنده آلمان.

مکتب ۴ صنفلی بولوب بوسنه ۱ — ۲ نچی
صنفلاری آچیلماقدیر. مکتبه، ۲ مسلمان ۲
روس معلمی بولاچق، بولارغه ۶ شار یوز صوم
وظیفه تعیین اینلگان.

بو همت لری اوچون اورنبورغ مسلمان-
نلارینه، خصوصاً بو جمعیت نك مؤسسارینه
تشکر اینمی ممکن توگل. درست ۴۰۰ صوم
اوقو یولینه بیرو بتون اورنبورغ اوچون
کوب، آقچه توگل، بلکه اورنبورغه یالغز یالغز
دورتهر یوز صوم حتی دورتهر مک صوم
بو بولغه صرف ایتهرک آدمارده باردر هم
صرفه ایته طورغانلاردر. لیکن اش کوبلیکده
توگلدر، بلکه شوندی عوممی ملنکه فائده لی
بر نهرسه نی باشلاب بیبه روده وشول اشنی
عملی روشده بولغه صالوب باشقه لارغه اورنهک
بولوده در. اش باشلانیدی اول ایندی اوز
یولینی آلا، آنده شبهه یوق، اول بو کون
دورت یوز صوم بولسه ایرته گه اوك آنک دورت
مک صوم بولووینی کوتهرگه ممکن.

اورنبورغ جمعیتی نك یا کاغانه آچلوب

راسخود طوتارغه، ۴۰۰ صوم اوقوچیلارغه یاردم
یولینه صرف ایتهرگه، ۱۰۰ صوم صافلق صوما،
۲۸۷ صوم ۸۱ تین کاپیتال فالدرورغه اویلاغان
بولغان. حالبوکه آنک پریغودی ۱۳۸۰ صوم
۵۶ تین (اویلاغاندن ۳۸۰ صوم ۵۶ تین آرتق)
بولوب راسخودی ایسه فقط ۱۰۷ صوم ۹۶ تین
(اویلاغاندن ۱۰۴ صوم ۲۳ تین کیم) بولغان.
جمعیت اسمیناده تعیین ایتلگان ۴۰۰ صومنی
اوقوچیلارغه یاردم یولنه صرف ایتوب، ۱۳ نچی
یل باشینه ۱۰۰ صوم صافلق صوما، ۷۷۲ صوم
۶۰ تین عادی کاپیتال فالدرورغه موفق بولغان.
جمعیت، یوقاریک مذکور ۴۰۰ صوم آقچه نی،
اوقو یولنه بولغان توبننگی افندیلرگه بیرگان.
یاردم طریقچه، فایتاروب آلمانا وشرطی ایل:
مالمزده غرادسکوی اوچیلشچه شاکردی
عبدالباری نذیرفکه ۲۵ صوم.
قرانده تیخنیچسکی اوچیلشچه شاکردی
سلطان امیرخانفغه ۳۵ صوم.
پریتور یوده تسینترالنی اوچیلشچه شاکردی
زفر اوزدانفغه ۲۵ صوم.
اورنبورغه چاستنی پروگیمنازیه شاکردی
اسماعیل ینکیینی که ۳۴ صوم.

جمعی ۱۱۹ صوم.

فائضسز قرض حسابینه بیرلگان:

قران اونیورسیتینده اصطودینت نجیب
خلفینغه ۸۶ صوم.
اورنبورغه گیمنازیه ده اوقوچی زهره طوتاش
دؤلیکامواغه ۴۰ صوم.
قران اونیورسیتینده اصطودینت ع.
مصطفینغه ۹۰ صوم.
پیتر بورغه پالیتخنیچسکی اینستیتوت اصطو-

چی لارنی ده یارانمیلار، آنگاده تنقیدچی کوزی ایلهن فاریلار ایسکی دن فالغان، قزانلیلار غه غنه مخصوص بولغان، بر غرور، قوری تکبرلک بونیده کوتهره سی کیلمی، اول اوزینک قصورن اعتراف ایته سی کیلما اینچه «سین بلور بلماس نیک یازاسک» اول ایندی اشلنه، تیک بازار- غه غنه یارامی، دیوب جواب بیروب قویا. ایی اشلنه؛ فایده؛ نه نه بیت آنی اوز ته مله نند- روب بر یرده چای یاننده، قاینار صومصا آر- تنک سویله ب اطورالار، شول بیتمی منی، طاغی نی کیرهک؛ مونه قزانده آچلورغه اویلانغان «اوقوچیلارغه یاردم جمعیتی» ده شولای، قریبا- نی غنه بولوب قالورغه اویلی بوغای، آزغهمی، کوبکه می، معلوم توگل.

محترم سیبیریه غزینه سی نه یتمشلی بزنگ باشقه شیرلرگه اورنهک (بیتنه کچی) بولورغه تیوشلی بولغان قزان، ئلی همان شول اشسن قوری غرورینه آلدانوب یانا، اما باشقه لار آلدیلارینه آغان بر اشنی آقرنلق ایله اشله ب بارالار. بو طوغریده اورنبورغ یاخشوق آله طور، خصوصاً بو اوقوچیلارغه یاردم جمعیتنده اول برنجی لک نی آلدی. ایندی باشقه لارنکده بوندن کوچرگچ آلوب، اشکه باشلاولارینی چن قلبدن تلپیز. تنزل صاناما- سه؛ قزانلیلارغه ده بولاردن اورنهک آلورغه توصیه ایتهر ایدک.

۲۱ آی اچنده شول قدر اش اشلرگه موفق بولووی وعموماً داخودلاری اویلاغاندن آرتق بولوب، قوللارنده کیلچکده اش کورورلک سرمایه لری قالووی بو اشکه خلق بزنگ یاخشی کوز ایله قاراون و بونی کیره کلی بر اش ایتوب حس ایتوون آنگلاتادر؛ بزنگ اوچون اینگ کیرهک بولغانیده شولدر.

اورنبورغده آچلغان بو اوقوچی لارغه یاردم جمعیتی روسیه مسلمانلاری آراسنده اینگ برنجی جمعیتدر. بو کونگه قدر ئلی هیچ بر یرده آچلغانی یوق ایدی. بزنگ قزانده ده بو اش ایکی یلدن بیرلی سویله- نوب کیله، بر توری اوصطاف توزولوب، رغصت آلو بوللارین تیکشور اوچون خالق وکیللر بزدن برسینه طابشرلغانک ایدی شیکلی، لیکن بز قزانلیلارنک عمومماً قارت و باشلر بزده بر آورو باردن، که بر نهرسه نی قزوب، قزوب سویلیبیز «گولت» ایتوب قابنا بیز «گور» ایتوب یانابزده «پوش» ایتوب سو- نوبده کیته بز. کوز آلدک زده: گیمنازیه، پریوت مسئله سی؛ قزدی، سویله ندی عوام نه یتمشلی «ایز وگه ایزو کیلوب» تارتوشلدی دفعة ایکی یاقنکده اسیمی فایتدی، بتدی، سوندی. بو حقد نه مطبوعات بزده ونده اوز آرا مجلس و اوچرا شولارده بر سوز بولسون قوزغاتومی؛ حتی چیتدن طوروب قوزغاتو-

تربیه. (۱)

آلاردن اوستون قویا، آلا رغه خواجه ایته؛ شوکار کوره «تربیه» دیگان سوز علی الخوص انساننک روحانی ترقی معناسنده استعمال ایتوله در.

قبل التاریخ خلقلرنک (هم حاضر و عشیملرنک) تربیه حقنده غی بتون قایغولری: بالالارینک تهن کؤچلرن صافلاو و آلارنی طبیعت بلهن کوره شورگه حاضر ایتو اوچون ممکن قدر تیزرک آیاقغه باصدر ورغه طرشو کبک اشلر- دن اوزماغان. قزلارنی تربیه قیلغانده آلارنی کهجه صاوو، قوی و صارقلرنک جۇنن قرقو کبک یورط آراسنده غی ساده اشلرگه اویره تو بلهن قناعتلنگانلر.

اما زمان اوتو ایل، بنی بشر روحاً ترقی ایتکان صایون، انسان نک مطلبلری آرتقان، یاگدان یاسکا روحانی احتیاجلر میدانغه چقغان هم تربیه مسئله سن ده کیگرهک معناده آکلی باشلاغانلار. ایندی بو زمانده تربیه اشینه هر کم بولدر آلورلق هم نیچک کیرهک آلاى اشلر نورلک بر اش دیب فارا- میلار. حاضر، زمانه کشیسینک آکلاوی بوینجه تربیه خصوصی بر اویره نو و خصوصی معلومات کیرهک بولغان مهم بر صننا- عت در. تربیه اشنده آیروم بر کشیسنک شخصی تجربهلری و صناولری بیتمی؛ بلکه باشقه کشیملرنکده تربیه اشنده گی تجربهلری هم شول تجربهلرنک «اصول تربیه» فننده جییلغان تدریجی بارشی بلهن مکمل طانشلق بولورغه کیرهک.

تربیه نی نرسه؟ انسان دنیاغه کیلگان وقتده غایت ضعیف وتره کسز بر مخلوق بولا، اول اوزینک طشقی دنیا ده غی باشقه نرسه لرگه، باشقه مخلوقلارغه بولغان زور تأثیری سایه سنده آدم «طبیعت نیک پادشاهی» اسمینی کوتره رسده، اول، حیاتی نیک اولگی مینوتلارنده باشقه مخلوقلاردن ضعیفرهک و کو- چسز رهک بولا؛ حالبوکه اول مخلوقلارنک کوبسی دنیاغه کیلگاکچ بر نیچه ساعتدن صوگ آیاقغه باصوب، بر نیچه کون اوتوگه اوزینه آرزو ده ازلی و طابا آلا باشلی. حتی؛ آدم گه قاراغا- نده اوزاغراق یاشی طورغان حیوانلارده جسمه تیزرهک اوسه لر و طورمش شرطلرینه تیزرهک اییه له نهلر. انسان نک بولای اوزاق اوسووینه سبب آنک جسمی و روحانی طورمشلرینک باشقه مخلوقلرغه قاراغانده مرکبرهک و چیتو- نرهک بولویدر. انسان نک حسابسز کوب قابلیتلر و قوتلری اوزلرینه اوزاق و تیره ن تربیه طلب قیلالار، و شول قوت و قابلیتلرن تیوش قدر طشقه چغارو، ترقی ایتدرو اوچون انسان، خصوصاً حیاتی نیک اولگی زمانلارنده، خارچدن بر یاردمگه محتاج بولا؛ و بو یاردم ایسه «تربیه» دیمکدر.

معلوم، که انسان تهن بلهن روحدن مرکب و بولارنک صوگفیسى انسان نک بتون طورمشینک ایگ مهم ئلوشی بولوب، انساننی طشقی عالمده گی باشقه مخلوقلاردن آیرا، آنی

(۱) ای. ژ. اسکویرتسوف نک نام Записки по педагогикъ ч. I. اثرندن چوبله نوب آئندی

شولای ده بو منبع نك اهمیتن آرتدروب
 آكلارغه تبوش توكل؛ خصوصاً خلق آراسندهغى
 «اکثریت» فکرىنه طایانورغه یارامى.
 «اکثریت» هر نایده وهر ملتده صای معلو-
 ماتلى وحتى بتونلهی نادان كشىلردن عبارت
 بولا هم عصرلر آشا كىلنگان تجر بدارنك یمیشى
 بولغان یاخشى عادت ویاخشى فکرىلر
 آسننده خلقنك روحانى طورمشینه
 تاریخ بىلن سىنگان ناچار عادتلرده بولا.
 مثلا: تهن تربیه سنده - بالانى دنيا یوزن
 كورور كورمهس حالك چوپرهكلر بىلن بيلهو،
 و اخلاق تربیه سنده - بالانى ناچار عادتلردن
 بهزدرو اوچون صوغو، قىساو كىك طوپاس
 عرفلر بتونلهی ضررلى وبتورلورگه تىوشلى اشلىر-
 در. شولایوق اصول تربیدن یاخشى خبردار،
 اما بالالارینه آرتق محبت باغلاغان آنا آنا-
 لارنكده يومشاق معاملهلرلى آرقاسنده، یاكه
 باشقهجه اشلهگان خطالارن اصول تربیه نك
 كىمچىلنگدن كورورگه تبوش توكل.

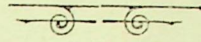
II

بالالارنى تربیه لهو، آلازغه حسن تربیه
 بىرو آنا آنانك، الله و طیبعت طرفندن يوكله-
 تلنگان، بورچلار بىدر. اما طورمش آتالارنك
 كو بورك وقتلرن عائلهدن طش اوتكهوررگه
 مجبور ايتوب، بالالار، خصوصاً بىدى سىگىز
 باشلرىنه بىتكانچه، بتونلرلى آنالار فارامقنده
 و آلاز تربیه سنده گنه قالالار. شوكتار كوره
 آنالارغه وعموماً خاتون قزغه فن تربىدن تىرهن
 خبردار بولوسوكدرجه مهمدر. هر آنا اوزى نك
 بالاسندن محض بر یاخشى كشى یاصاب

تربیه حقنده معلومات آلو اوچون ايك
 برنجى منبع، آنا و آنالرنك شخسى تجر بهلرلى
 (یعنى اوزلرى نك بالاقى زمانى وشول وقتده
 آلمان تربیه حقندهغى خاطرهلرلى)، وشولا-
 یوق تربیه اشى بىلن شغللنگان یاقن
 فانداشلار نك كىكاشلر بىدر. اما بو كشىلرنك
 معلومات و تجر بهلرلى بىك آز هم طار بولا،
 چونكه بر عائلده اوسكان بالالارنك نسل
 ونسبندن كىلنگان طبیعى وروحانى آیرمالارى،
 خاصیتلرلى بولا؛ دىهك آلاز نك تربیه سینه
 قاراب، هر بر بالانى تربیه قىلوب بولمى.

ایكنجى منبع، نسلدن نسلگه كوچوب
 كىلوب عادت و عرفكه بنا قىلنغان وهر خلق
 نك اوز آراسنده معتبر بولغان تربیه اصو-
 للرلى در. بو منبع تورلى طبیعتده گى و تورلى
 خلقنغى بالالارنى تربیه قىلغان كوب كشىلرنك
 هم كوب بولنلار تجر بهسى نك عومى
 نتیجهسى بولغانلقندن، شىبه سز، كىكرهك
 و تیره نره كدر. ايكنجى یاقندن قاراغانده
 خلق نك تربیه اشینه قاراشن اعتبارغه آلازغه
 كیرهك، چونكه هر بالانى نىدى ملتدن بولسه،
 نىدى بىرده، نىدى كشىلر آراسنده طوسه،
 شولار آراسنده طورورغه، یا شه رگه و آلازغه
 خدمت ايتهرگه موافق رهوشده تربیه قىلنورغه
 هم شول ملت نك تاریخى طورمشده نىدى
 خصوصیات و نىدى نتیجهلر طودرغان بولسه،
 اوزى نك معیشتن شول خصوصیاتقه وشول
 تاریخى نتیجهلرىنه موافق رهوشده یاصارغه
 مجبوردر. باشقه تورلى ئىدىتكانك تربیه «ملى»
 بولورغه تىوشلى.

چفارورغه غنه توگل، بلکه آنی عامه او چون
فایده لی و فعالیتلی کشی ایتهرگه طرشورغه
کیرهك؛ بناء علیه خاتون قزلارنك تر بیه اشی
بله ن شغلله نولاری ملتکه خدمت ایتونك
ایك زورندن، ایک عالیسیندن صانالورغه
تیوشلی در. آخری بار.

مکتب مسئله سنده آلد بوزده غی اشلر

روسیه ده اوز افلامی عمومی ابتدائی تعلیم
کرتله چك، حکومتنك دنیایوی ابتدائی مکتبلری
بر ترتیبکه قویلوب، همه بیرده ده آچیلایق.
اوقو - اوقوتو اشنده گی بو اوزگهرش بتون
روسیه گه جایلوب، بزنگ تاتار دنیاسنی ده
سلکته چکدر. بزنگ مکتبلر بوزده تیگه نهك
صرغان خواجه سر که جه کی، بر آلامدن یاگا
مکتبکه نه ور یل چکدر. حکومتنك لایحه سی حاضر؛
زا کون توزوچی دائره لردن اوتوب عملگه
قویلا باشلاوینه بیک کوب وقت قالماغان.
حکومت بز مسلمانلارغه نیندی مکتبلر حاضر لی؟
اول مکتبلر، بزگه مطلوب بیجه سی، توگلمی؟ بزنگ
ایسکی مکتب و مدرسه لر بز نیشله بیجه چك؟
اوشبو سؤالمرگه جواب بیرر اوچون حکومت
لایحه سی بل یاخشی طانشوب، بزنی بولایجه
قاید آلوب بارا ایدکنی خلقیزغه آکلاتورغه
کیرهك؛ تاکه بو لایحه مناسبیله ملتیزنگ
حکومتکه نه بیته سی سوزی بولسه، بو لایجه
دولت دوامسنده قارالغان وقت دیپوتانلار بز
آرقلی حکومتکه اوز سوزلرن ایرشدررگه
مسلمانلار حاضر بولسونلار؛ تاکه، اول
مکتبلرنك غیر روس ملتلی نقطه نظرندن
بیتشمه گان یرلری بولسه، بالاسن مکتبکه
بیرو ایله عائله اوستینه دخی نیندی وظیفه لر

بوکله نه ایدیکن هر بر آنا - آنا آچق آکلاسون!
بزنگ دینی مکتب هم مدرسه لر بزگه
حکومت قولن صوزمی. شونك اوچون حکومت
پر و غرامی میدانغه قویلغانه تاتارلارنك دینی
هم دنیایوی ابتدائی مکتبلری بولایق. مونك
«دنیایوی ابتدائی مکتبلری» حکومت کرته
طورغان مکتبلر بولوب، طوغریدن طوغری
حکومت فارامقنده بولایق؛ «دینی ابتدائی
مکتبلر» بز ایسه دوخاونی صابرانیابز آرقلی
فارالووی بیک احتمال هم بیک مطلوبدر.
بو اورنده بولایق دنیایوی مکتبلر بزنی بر
یاقغه قویوب، دینی مکتبلر بزنگ استقبالی
حقتده بر نیچه سوز یازوب اوتهم.

بزگه دینی ابتدائی، رشدی هم عالی
مکتبلر (مدرسه لر) کیرهك. بو مکتبلرنك پرو-
گرامی خالص دینی بولایق. بو مؤسسه لر
همه سیه اداره روحانییه بز قولی آستنه بولورلار.
(بو اش فعلیتکه چققانده اداره روحانییه بزنی
اصلاح مسئله سی کوته ریلو ممکن؛ شونی خاطرده
طوتارغه کیرهك). بو مؤسسه لرنگ مادی یاغن
حکومت تأمین ایتهر دیوب امید ایتو ممکن
توگل؛ آلارنی وقف - اعانه کی، خصوصی
یاردملر بله محله خلقی نك اوزینه تولهرگه
طوغری کیلور.

دارالعلمین هم دارالاعلامات بولورغە تېوشۇر، كە بولار دىئاۋى مەكتەپلەر بىزگە مەلۇم ھازىرلار. ابتىدائى بىلە دارالعلمین آراسىنىڭ، البتە، رشىدى سىناپلاردا كىرەك. دىئاۋى مەكتەپلەر بىزنىڭ بولاي بولۇۋى ھازىرگە قىرغىنى، لىكىن بولارنى خەلققە آڭلاتۇپ، ۋەقەنى يېتەكلىدىمەن مۇسۇلمانلار ھۆكۈمەتكە مۇراجىئەت قىلىش، اول ۋەقت بىزنىڭ ئاۋۇشۇرغە ھۆكۈمەتنىڭ قىزىقارلىق بولۇشى مۇمكىن.

عین فی:

ادارە: بومۇستەھسۇنى قوزغانو بىك وقتىدىر. شونىڭ اوچون بو ھقئە بازارغە تىلەۋچىلەرگە «مەكتەب» ھىجىئەتلىرى آچقىدۇر. كىلەچەك نومۇر- لىزنىڭ بىرىشىدە مەكتەب ئوز قىزىقىنى دە بازار.

دىنى مەكتەپلەرنىڭ ابتىدائى لىزنىڭ ھەر بىر تاتار بالاسى ابتىدائى مىلى تەھسىل كورۇپ، مۇندىن سوڭ باشقىە بىرگە كىتەپكە قىزىقارلى بولدىقى كىبى، رشىدىلارنىڭ مۇئەزرى، ئالىملارنىڭ روھا- نىلار ھەم شولوق دىنى مەكتەپلەر بىزنىڭ مەلۇمى، دىئاۋى ھەم روس مەكتەپلەرنىڭ مۇسۇلمان بالالار ۋە دىن دەرسلەرى اوڧوتتور اوچون مەلۇم چىقارغە تېوشۇر.

بو قىزىقارلىق ئىشكە ئىشارەتلىرىمى، ۋەقەنى، مەلۇم توڭل؛ اما دىنى مەكتەپلەر بىزنىڭ شۇيەل ھەل قىلىنۇ- ۋى ياخشى بولور ايدى.

دىئاۋى ابتىدائى مەكتەپلەر بىزنىڭ شۇيەل اوڭشاشلىرى روھىدە، باۋالار ۋە كورۇل بولور ايدى. دىئاۋى مەكتەپلەر بىزنىڭ ئالىمى —

تاتار يورۇستىلىرى

صدىرى افندى مقصودى.

بو سەنە صدىرى افندى مقصودى مەسكەۋ دارالفنونىنىڭ ھوقۇق شەبەسىدىن قاسۇدا- رىستۋىنىنى امتىھان ئۆتۈپ يورۇستىلىك پىراۋا- سى آلىدى.

صدىرى افندى ئىلكە قىزاندە اوچىتىلىسكى اشكولا بىتروپ پارىزغە كىتىكان ۋاندىە سار- بون دارالفنونىنىڭ ھوقۇق شەبەسىنى بىتروپ روسىيەگە قايتقان ايدى. فقط روسىيەنىڭ ھال- ھۇرگى زىكۈنى بويىنچە چىت مەلىكىلەردە مەكتەب بىتەرگان كىشىلەر ۋەقەنى بىر پىراۋاغەدە ماللىك بولا ئالىملار، شونىڭ اوچون صدىرى افندى سار بون كىبىك بىتون ياورۇپادە بىرنەچى درجەدە بولغان دارالفنونىدە اكىمال تەھسىل

اينىكان بولسىدە، روسىيەدە آنىڭ يورۇستىلىك پىراۋاسى يوق ايدى. ايندى اول ھازىر رو- سىيەدە امتىھان ئۆتۈپ ۋەقەنى بىر يورۇست بولدى. مەكتەپنىڭ كىشىگە شۇندى مۇتەھاج بولغان بىر زىماندىدە، صدىرى افندى كىبىك خەلق كىرەگىنى تەمەمىلەن آڭلاغان اشلىكلى بىر زاتنىڭ ۋەقەنى پىراۋاغە ماللىك بولۇۋى بىتون تاتار مەكتەپلىرى اوچون زور شادلىقىدۇر. صدىرى افندى بو كۈنگە قەدەر خەلقنىڭ اوچون بىك زور ۋەقەنى ھالى خەمتلەر يولدىدە بولدى؛ ايندى مۇندىن سوڭ ئاندىن ئاۋۇشۇرغە كۈبەرەك ۋە مۇقەددەرەك خەمتلەر امىد ايتە بىز.

كامل افندى كرىيەۋ، اسەئەل افندى ھەرف.

— بوسنە اورۇن بۇرغىلى كاملى افندى كرىيەۋ (وقت بىررى فاتىھ افندىنىڭ بىرادىرى)، قىزىقارلىق مەرحۇم عىن الدىن افندى ھەرفنىڭ اوغلى

بدرالدین نزیروف هم الیاسوف شرکاسی ۲۵	اسماعیل احمدوف، قزان دار الفونیکس حقوق
فاسم افندی صادوف ۲۰	شعبه سینمی پتروب، یور یستملک پراؤ اسینه مالک
فخرالدین افندی ۱۰	بولوب چقدیلار. کامل افندی کوریمف
حسن الدین افندی احمدوف ۱۰	اونیؤیرسیتیمنی برنچی در جده پترگان. حاضر
حسین افندی بولغاقوف ۱۰	وطنینه قایتوب کیتدی.
محمد صادق افندی سیدف ۱۰	

اوفاده قرائتخانه

جمعی ۱۵۶۰ صوم
اداره: بزده موندی زور طویلار بیک
جش بولماسهده بولغالی، اگر هر قاپوسنده
شوندی بر خیر اش اشلو عادت حکمینه
کروب کیتسه بیک شادقلی هم خیر اش
بولور ایتدی.

اونکان کونلرده اوفاده محمد نجیب افندی
حکیمف ننگ کریمهسی ایله قزانلی عین الدین
افندی مؤمنف اوغلی ننگ طوبی بولدی. شول
طوی مناسبتی ایله بولغان بر مجلسک قرائتخانه
آجو مسئلهسی قوزغالدی. اوفاده اساسلی بر
قرائتخانه آچارغه قرار بیرلدی وشول قرا-
ئتخانهنی وجودکه چقارور اوچون توبندهگی
کشیلر طرفندن اعانه ایتلدی:

خبرلر:

— بوسنه قزاننک مدرسه قاسمیہ معلملرندن
فاتح افندی محمد یارف گیمنازیه ننگ ۸ قلاسندن
امتحان بیروب، اونیؤیرسیتیمکه کرو پراؤ اسینه
مالک بولدی. فاتح افندی طب شعبه سینده
کرورگه اویلیدر.

اوفالی عبداللطیف افندی حکیمف ۵۰۰ صوم	
قزانلی عین الدین افندی مؤمنف ۲۰۰	
اوفالی صدرالدین افندی نذیرف ۲۰۰	
بی بی لطیفه خانم حکیمهؤا ۲۰۰	
برادران خلقینلر ۱۰۰	
قزانلی وفا افندی عین اللین ۵۰	
محمد ظریف حبیب اللین ۵۰	
برادران کریمقارنک اوفاشعبهسی ۵۰ صوملق	
کتاب	

— مرحوم اسدالایف جنابلری، اوفوچی
شاگردلرینک یوزدن ۶۰ ی مسلمان بالالاری
بولو شرطی ایله، مهسکهوده ایکی گیمنازیه بنا
ایتەرگه ۱،۵۰۰،۰۰۰ صوم وصیت ئه یتوب
قالدرغان. لکن بسا کونک جنایت
محکمه سینده وصیتنک درست توکلنگی حقنده
بیرلگان عریضه ار بولد یغندن وصیتی تصدیق
ایتلمه گان.
«مکتب»: بختسرنک آغزینه صالحانک توکل.

صباح کتبخانه سینک اوفاشعبهسی ۲۵	
ملت کتبخانهسی ۲۵	
کریهفی حسینف ۲۵	
سراج الدین زبیرف ۲۵ صوم	
علاء الدین مؤمنف ۲۵	